

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om inlösningsstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön och lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om inlösningsstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön och lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (RP 21/2023 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Johanna Juvonen, arbets- och näringsministeriet
- miljöråd Seija Rantakallio, miljöministeriet
- chef för områdesanvändningsgruppen Taina Törmikoski, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Österbotten
- ledande jurist Marko Nurmikolu, Finlands Kommunförbund
- äldre sakkunnig Mikko Kuoppala, Fingrid Abp
- expert Heidi Lettojärvi, Finsk Energiindustri rf
- verkställande direktör Anni Mikkonen, Finska vindkraftföreningen rf
- professor Martti Häkkänen
- professor Anne Kumpula.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands skogscentral
- Gasgrid Finland Oy
- Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Finlands Egnahemsförbund rf.

PROPOSITIONEN

I proposition föreslås det att lagen om inlösningsstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön samt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter ändras. Det fö-

Betänkande EkUB 4/2023 rd

reslås att bestämmelser om valet av ledningssträckning för sådana kraftledningar och överföringsrör för transport av gas, olja och kemikalier som förutsätter miljökonsekvensbedömning och bestämmelser om sättet att genomföra projekten tas in i den förstnämnda lagen. De bestämmelser som föreslås kompletterar tillståndsprövningen enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter. I lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter ska det göras de ändringar som följer av detta.

Genom de ändringar som görs i lagarna kompletteras det nationella genomförandet av direktivet om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund och mål

Bakgrunden till förslaget är behovet att komplettera det nationella genomförandet av direktivet om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt. Finland fick redan den 28 november 2019 en formell underrättelse från kommissionen där kommissionen anser att flera bestämmelser i direktivet inte har genomförts på behörigt sätt. Den aktuella propositionen motsvarar i sak proposition 109/2022 rd som lämnades till riksdagen 2022 och som senare förföll. Sedermera har det gjorts mindre ändringar i propositionen på grund av ändringar i lagstiftningen och vissa andra ändringar.

Enligt kommissionen gäller bristerna bland annat fastställandet av tillämpningsområdet för förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (nedan MKB-förfarande), beaktandet av resultaten av ett MKB-förfarande i tillståndsförfarandena samt frågor som gäller motiveringen av beslut och rätten att söka ändring. Kommissionen anser att den nationella lagstiftningen i Finland är bristfällig delvis också i fråga om tillståndsförfarandena för sådana kraftledningar och överföringsrör för transport av gas som omfattas av förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

Ekonomiutskottet anser att den föreslagna regleringen i allt väsentligt är motiverad och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen med motiveringen och ändringarna nedan i detaljmotiveringen.

De viktigaste förslagen

I de bestämmelser i MKB-direktivet vars nationella genomförande den formella underrättelsen gäller är det fråga om tillstånd som gäller elledningar och gasledningar. Regleringen i direktivet förutsätter att det ska vara möjligt att i tillståndet utfärda föreskrifter som gäller miljön, att efterlevnaden av föreskrifterna ska övervakas och att det ska påföras sanktioner för brott mot dem. De behövliga ändringarna ska göras i lagen om inlösningstillstånd. Det handlar om kompletterande bestämmelser om de krav som vid prövningen av inlösningstillstånd i anslutning till sådana kraftledningar och överföringsrör som omfattas av MKB-förfarandet ställs på dragningen av ledningar och sättet att genomföra projektet.

Betänkande EkUB 4/2023 rd

Lagen ska tillämpas på projekt vars syfte är att bygga 1. sådana kraftledningar ovan markytan som har en spänning av minst 220 kilovolt och en längd av mer än 15 kilometer, 2. sådana överföringsrör för transport av gas, olja eller kemikalier som har en längd av mer än 40 kilometer och en diameter av mer än DN 800 millimeter, eller 3. andra kraftledningar eller överföringsrör för transport av gas, om lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas på projektet. Dessa projekt får inte genomföras utan inlösningsstillstånd enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977). I den föreslagna lagen föreskrivs om de förutsättningar för tillståndsprövning för dessa projekt som kompletterar bestämmelsen om tillståndsprövning i 4 § i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter.

Kraftledningar och överföringsrör ska enligt propositionen anläggas på ett tekniskt och ekonomiskt genomförbart sätt så att olägenheterna för miljön och användningen av områdena blir så små som möjligt. Anläggningen får inte orsaka någon större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt. I lagen föreskrivs särskilt också om skyddet för den samiska kulturen. Även om de projekt som omfattas av lagens tillämpningsområde har bedömts vara få och bestämmelserna om tillståndsprövning också i övrigt bidrar till att skydda ursprungsfolkens rättigheter, har det ansetts motiverat med en separat bestämmelse om detta.

När kraftledningar och överföringsrör anläggs ska dessutom detaljplanen beaktas. På ett område för vilket en landskapsplan eller generalplan med rättsverkningar gäller får anläggningen av en kraftledning eller ett överföringsrör inte försvåra att området används för det ändamål för vilket det har anvisats i den gällande planen. I beslutet om inlösningsstillstånd ska det meddelas sådana tillståndsvillkor om dragningen av ledningen, sättet att genomföra projektet, tidpunkten för projektet, och kontrollen av verkningarna av projektet som behövs för att begränsa projektets skadeverkningar.

Bedömning av förslagen

Ekonomiutskottet anser att ändringarna i den nationella lagstiftningen är nödvändiga med tanke på genomförandet av MKB-direktivet. Även om direktivet inte kräver att genomförandet görs uttryckligen genom inlösningslagstiftningen, kan den valda regleringslösningen anses vara den administrativt enklaste regleringslösningen och således ett motiverat sätt att uppfylla direktivets krav. Samtidigt noterar utskottet dock de farhågor som framfördes vid utskottets utfrågning av sakkunniga både i fråga om den nu föreslagna regleringen och i vidare bemärkelse i fråga om tillståndsförfaranden och samordningen av dem.

De bestämmelser som föreslås i inlösningslagen kompletterar tillståndsprövningen enligt lagen. Förfarandet vid miljökonsekvensbedömningen ska inte ändras genom de föreslagna ändringarna. I propositionen konstateras det att ändringarna inte bedöms påverka antalet projekt eller ärenden som ska behandlas i inlösningsstillståndsförfarandet. De föreslagna ändringarna i tillståndsprövningen ökar dock arbetet i det skede då ansökan görs, i tillståndsförfarandet och eventuellt i överklagandefasen. De kostnader som uppstår av detta drabbar i huvudsak verksamhetsutövarna. De föreslagna bestämmelserna bedöms dock inte nämnvärt öka kostnaderna för genomförande av projekt jämfört med nuvarande praxis.

Betänkande EkUB 4/2023 rd

Kostnaderna för ansökningsförfarandet beror på projektets art och vilka utredningar som krävs för det. Projekten i sig kan vara mycket olika stora: som kortast kan längden på en anslutningsledning för en vindkraftspark som omfattas av regleringens tillämpningsområde vara några kilometer, medan längden på en 400 kV:s kraftledning som hör till stamnätet kan vara flera hundra kilometer. Hittills har det inte varit aktuellt med några projekt för överföringsrör för transport av olja eller kemikalier.

De sakkunniga har också fäst uppmärksamhet vid oron över förhållandet mellan den nu föreslagna regleringen och planläggningen, särskilt i fråga om detaljplanen. Enligt den föreslagna regleringen ska detaljplanen beaktas när kraftledningar och överföringsrör anläggs. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att man vid bedömningen av placeringen av en kraftledning eller ett gasrör fäster uppmärksamhet vid att de centrala principerna i detaljplanen uppfylls och att det område som projektet förutsätter och projektets influensområde används enligt vad som anvisats i detaljplanen. Samtidigt anser ekonomiutskottet det vara viktigt att regleringen inte får leda till en situation där ett projekt som är samhällseligt viktigt eller viktigt med tanke på omställningen till ren energi kan förhindras eller fördröjas till exempel i situationer där projektet endast har små konsekvenser för genomförandet av detaljplanen. Ekonomiutskottet betonar att den föreslagna bestämmelsen gör det möjligt att till exempel placera en kraftledning oberoende av en områdesreserveringsanteckning och en planbestämmelse i detaljplanen, förutsatt att byggandet inte hindrar att stadsplanens centrala principer och syfte uppnås och samtidigt respekterar kommunernas rätt att besluta om markanvändningen på sitt område.

Ekonomiutskottet fäster också uppmärksamhet vid de sakkunnigas oro över hur den aktuella regleringen och den information som samlats in vid MKB-förfarandet och den motiverade slutsatsen kan utnyttjas i ett ärende som gäller inlösningstillstånd. Ekonomiutskottet anser att det i sig är motiverat att tillståndsmyndigheten bör begränsa sig till de omständigheter som konstateras i tillståndsvillkoren och tillståndsprövningen, särskilt vid MKB-förfarandet och i den motiverade slutsatsen. Utskottet anser det dock vara klart att tillståndsmyndighetens behörighet inte kan begränsas endast till det som sägs i den motiverade slutsatsen.

Det som kritiserats mycket i fråga om konsekvenserna av den nu föreslagna regleringen är också dess eventuella konsekvenser för tillståndsförfarandets längd. Likaså har det setts som ett hot att ändringen i fortsättningen kan öka antalet besvär som anförs hos fullföljdsdomstolarna över inlösningstillstånd samt omfattningen av de rättsfrågor som behandlas i besvären. En eventuell förlängning av behandlingstiderna kan gå stick i stäv med de mål som på sistone har eftersträvat genom bestämmelser om att tillståndshandläggningen för projekt för omställning till ren energi ska prioriteras för viss tid (RP 128/2022 rd — EkUU 50/2022 rd). Ekonomiutskottet fäster också uppmärksamhet vid att de tillståndsvillkor och den efterhandstillsyn som föreslås i förslaget i framtiden kan förutsätta nya rapporteringsskyldigheter eller andra åtgärder av verksamhetsutövarna som kan medföra extra kostnader.

Sammanfattande synpunkter

Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att tillståndsförfarandena för investeringsprojekt görs smidigare och snabbare på bred front. Utskottet har också betonat vikten av tillräckliga resurser, anvisningar och förutsebarhet i tillståndsbehandlingen. När tillståndsregleringen utvecklas i fort-

Betänkande EkUB 4/2023 rd

sättningen är det viktigt att kritiskt bedöma den totala börda som kraven på olika tillstånd och sektorspecifik reglering medför. Flera tillståndsförfaranden inverkar på hur projekten för omställningen till ren energi framskrider, och exempelvis byggandet av elnät är utsatt för kostnadstryck också via elmarknadslagen.

Ekonomiutskottet föreslår vissa preciseringar på det sätt som anges närmare i detaljmotiven nedan. Syftet med ändringsförslagen är att säkerställa att regleringen inte strider mot de ovan nämnda målen att göra tillståndsförfarandena smidigare. Samtidigt säkerställs det att det föreslagna genomförandet av MKB-direktivet inte skapar en nationell regleringsbörda som överskrider de krav som ställs i EU-lagstiftningen. Ekonomiutskottet anser också att det är viktigt att främja en fungerande investeringsmiljö och jämlika konkurrensvillkor på EU-nivå för att trygga de investeringar som omställningen till ren energi förutsätter. Utskottets ändringsförslag hänför sig särskilt till att tillståndsvillkoren begränsas till betydande skadliga miljökonsekvenser i enlighet med MKB-direktivet, att tillståndsvillkoren begränsas på motsvarande sätt som motiveringen till bestämmelsen och att bestämmelsen om samernas rättigheter preciseras så att den gäller projekt som väsentligt kan försämra samernas och skolternas rättigheter för att bestämmelsen bättre ska motsvara till exempel det regleringssätt som tillämpas i gruvlagen.

Ekonomiutskottet betonar att regleringens konsekvenser, förenlighet med målen ovan samt eventuella ändringsbehov noggrant måste följas upp och bedömas. Med tanke på detta bör det också bedömas om de resurser som reserverats för NTM-centralernas tillsynsuppgift är tillräckliga. Ekonomiutskottet fäster kritisk uppmärksamhet vid att det för uppgiften i detta skede har anvisats resurser på fyra årsverken, även om uppgiften å andra sidan har bedömts kräva tilläggsresurser på åtta årsverken och det inte i propositionen har utretts varifrån de saknade resurserna anvisas.

Energiomställningen kommer under de kommande åren att medföra betydande markanvändningsbehov i fråga om energinät och energiinfrastruktur. I många fall innebär detta förändringar i markanvändningen och även hinder för den nuvarande markanvändningen. Även om det aktuella förslaget i praktiken inte har bedömts påverka markägarna, har inlösningslagen i vidare bemärkelse betydande konsekvenser också för regionalekonomin och markägarna. Därför är det viktigt att regleringen om tillstånd, inlösen och inlösningsersättningar fungerar, tillämpas konsekvent och beaktar olika intressentgrupper. Den nu aktuella regleringen löser exempelvis inte de frågor som gäller ersättningsnivån och som kommer att bedömas i samband med de reformer av inlösningsersättningarna som ingår i regeringsprogrammet. Ekonomiutskottet anser att det är ytterst viktigt att inlösningslagen revideras i enlighet med regeringsprogrammet på ett sätt som stärker egendomsskyddet. Utskottet anser att också de ersättningar som betalas för inlösen av kraftlinjerna bör förbättras i enlighet med regeringsprogrammet.

DETALJMOTIVERING

4§. Anläggning av kraftledning och överföringsrör. Ekonomiutskottet föreslår att bestämmelsen i paragrafens 1 mom. ändras så att ett projekt som genomförs inom eller vars verkningar utsträcker sig till samernas hembygdsområde eller skoltområdet inte väsentligt får försämra samernas rätt att bevara och utveckla sin egen kultur och utöva sina traditionella näringar eller försämra skolternas levnadsförhållanden eller möjligheter att bedriva i skoltlagen (253/1995) avsedda na-

Betänkande EkUB 4/2023 rd

turneringar på skoltområdet. En höjning av tröskeln för tillämpning av bestämmelsen och en begränsning av den till väsentliga försämringar motsvarar till exempel begränsningen i gruvlagen och motsvarar med beaktande av karaktären hos de projekt som nu är föremål för regleringen bättre syftet med regleringen än den ordalydelse som föreslås i propositionen.

Det föreslås att 3 mom. preciseras så att bestämmelserna i tillståndsbeslutet endast kan gälla betydande skadliga konsekvenser. Avgränsningen motsvarar ordalydelsen i MKB-direktivet som ligger till grund för regleringen. Syftet med ändringen är att säkerställa att den nationella regleringen är enhetlig med nivån på den reglering som EU:s lagstiftning förutsätter, att undvika ytterligare nationell reglering och regleringsbörda samt att främja smidig tillståndsgivning för projekt som behövs för omställning till ren energi och en fungerande investeringsmiljö.

Det föreslås att bestämmelsen i 3 mom. preciseras också så att bestämmelserna i inlösningstillståndsbeslutet begränsas till vad som är nödvändigt. Syftet med ändringen är att säkerställa att den nu föreslagna regleringen inte i större utsträckning än nödvändigt begränsar möjligheterna att genomföra kraftledningsprojekt. Begränsningen till nödvändiga bestämmelser motsvarar bättre propositionens syfte till den del det i propositionens specialmotivering konstateras att sättet och tidpunkten för genomförande av projektet i princip hör till den projektansvariges beslutanderätt och föreskrifter ska meddelas endast i de situationer där det är nödvändigt för att förebygga skadliga konsekvenser och trygga de i lag tryggade rättsobjekten.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 21/2023 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 21/2023 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Betänkande EkUB 4/2023 rd

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om inlösningstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om inlösningstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön (768/2004) 6 § och
ändras 1—4, 4 a och 5 §, av dem 2, 4 a och 5 § sådana de lyder i lag 265/2017,
som följer:

1 §

Syfte

Syftet med denna lag är att förebygga sådana olägenheter som anläggningen av vissa kraftledningar och överföringsrör för transport av gas, olja och kemikalier orsakar miljön.

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på projekt som avser anläggning av

- 1) sådana kraftledningar ovan markytan som har en spänning av minst 220 kilovolt och en längd av mer än 15 kilometer,
- 2) sådana överföringsrör för transport av gas, olja eller kemikalier som har en längd av mer än 40 kilometer och en diameter av mer än DN 800 millimeter,
- 3) andra än i 1 eller 2 punkten avsedda kraftledningar ovan markytan eller överföringsrör, om lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017) tillämpas på projektet.

3 §

Förhållande till annan lagstiftning

Ett projekt får inte genomföras utan inlösningstillstånd enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977). Bestämmelser om tillståndsmyndighetens skyldigheter

Betänkande EkUB 4/2023 rd

i projekt som har gränsöverskridande miljökonsekvenser finns i 29 a § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

På verkställigheten av inlösningsen och på inlösningsen tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter eller i någon annan lag.

4 §

Anläggning av kraftledningar och överföringsrör

Kraftledningar och överföringsrör ska anläggas på ett tekniskt och ekonomiskt genomförbart sätt så att olägenheterna för miljön och användningen av områdena blir så små som möjligt. Anläggningen får inte orsaka någon större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt. Ett projekt som genomförs inom eller vars verkningar utsträcker sig till samernas hembygdsområde eller skoltområdet får inte **väsentligt** försämra samernas rätt att bevara och utveckla sin egen kultur och utöva sina traditionella näringar eller försämra skolternas levnadsförhållanden eller möjligheter att bedriva i skollagen (253/1995) avsedda naturnäringar på skoltområdet.

När kraftledningar och överföringsrör anläggs ska detaljplanen beaktas. På ett område för vilket en landskapsplan eller generalplan med rättsverkningar gäller får anläggningen av en kraftledning eller ett överföringsrör inte försvåra att området används för det ändamål för vilket det har anvisats i en gällande planen.

I beslutet om inlösningsstillstånd ska det meddelas sådana tillståndsvillkor om ledningens eller rörets sträckning, sättet att genomföra projektet tidpunkten för projektet, och kontrollen av verkningarna av projektet som **är nödvändiga** för att begränsa projektets **betydande** skadeverkningar.

4 a §

Tillsyn och förvaltningstvång

Närings-, trafik- och miljöcentralen övervakar efterlevnaden av denna lag och de tillståndsvillkor som meddelats med stöd av den i syfte att trygga miljön. Tillsynsmyndigheten eller en tjänsman som den förordnat har för tillsynen rätt att

- 1) trots bestämmelserna om sekretess i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) få nödvändiga uppgifter av myndigheter och verksamhetsutövare,
- 2) röra sig på annans område,
- 3) utföra inspektioner, undersökningar och mätningar samt ta prover och ta upp ljud eller bild av det område som berörs,
- 4) få tillträde till platser där verksamhet bedrivs,
- 5) kontrollera verkningarna av verksamheten.

En åtgärd som avses i 1 mom. får inte vidtas i utrymmen som används för boende av permanent natur. Vid inspektioner iaktas vad som föreskrivs i 39 § i förvaltningslagen (434/2003).

Om denna lag eller de tillståndsvillkor som meddelats med stöd av den inte har iakttagits, ska närings-, trafik- och miljöcentralen med hänsyn till sakens natur uppmana den som gjort sig skyldig till överträdelsen att upphöra med det förfarande som strider mot lagen eller de bestämmelser som utfärdas med stöd av den. Om någon bryter mot denna lag eller mot en bestämmelse som utfärdas med stöd av den, kan närings-, trafik- och miljöcentralen

Betänkande EkUB 4/2023 rd

- 1) förbjuda honom eller henne att fortsätta med eller upprepa det förfarande som strider mot lagen eller ett tillståndsvillkor som meddelats med stöd av den,
- 2) ålägga honom eller henne att fullgöra sin skyldighet, eller
- 3) ålägga honom eller henne att rätta till det som har gjorts i strid med lagen eller tillståndsvillkor som meddelats med stöd av den.

Närings-, trafik- och miljöcentralen ska, om det inte är uppenbart onödigt, förena ett förbud eller ett föreläggande som den har meddelat med vite eller med hot om att den försummade åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad eller om att verksamheten avbryts. Bestämmelser om vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande finns i viteslagen (1113/1990).

5 §

Sökande av ändring

Rätt att anföra besvär över inlösningstillstånd som meddelats för projekt som avses i denna lag har, utöver vad som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019), en registrerad förening eller stiftelse som är verksam i det område inom vilket projektet genomförs eller till vilket dess verkningar utsträcker sig och vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård eller trivseln i boendemiljön. Rätt att anföra besvär har dessutom sametinget, på den grunden att den verksamhet som avses i inlösningstillståndet försvagar samernas rätt som urfolk att upprätthålla och utveckla sitt eget språk och sin egen kultur, och skolternas byastämma, på den grunden att det projekt som avses i inlösningstillståndet försämrar skolternas levnadsförhållanden och möjligheter att driva näring inom skoltområdet.

På sökande av ändring i förvaltningsdomstol tillämpas i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Vid sökande av ändring i beslut som gäller föreläggande och utdömande av vite samt föreläggande och verkställighet av hot om tvångsutförande eller hot om avbrytande tillämpas dock viteslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden om inlösningstillstånd som är anhängiga vid förvaltningsmyndigheter vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Om fullföljdsdomstolen upphäver ett beslut på vilket de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lags tillämpas och återförvisar ärendet för att behandlas på nytt i sin helhet, ska ärendet behandlas och avgöras i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

2.

Lag

om ändring av lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977) 108 § och
fogas till 1 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 691/2014, ett nytt 3 mom. som följer:

1 §

Om ansökan om inlösningstillstånd gäller sådana kraftledningar eller överföringsrör för transport av gas, olja eller kemikalier på vilka lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017) tillämpas, iakttas vid behandlingen av inlösningstillståndsärendet och avgörandet av ärendet dessutom vad som föreskrivs i lagen om inlösningstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön (768/2004).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål förelägger riksdagen en reform av inlösningslagen för att stärka egendomsskyddet bland annat genom att höja inlösningsersättningarna.

Betänkande EkUB 4/2023 rd

Helsingfors 15.11.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sakari Puisto saf
vice ordförande Ville Kaunisto saml
medlem Noora Fagerström saml
medlem Kaisa Garedeu saf
medlem Lotta Hamari sd
medlem Antti Kangas saf
medlem Mai Kivelä vänst
medlem Katri Kulmuni cent
medlem Helena Marttila sd
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Heikki Vestman saml
medlem Juha Viitala sd
ersättare Pauli Aalto-Setälä saml
ersättare Juha Mäenpää saf.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.

Betänkande EkUB 4/2023 rd Reservation 1

Reservation 1

Motivering

Propositionens huvudsakliga syfte är att förebygga sådana olägenheter som anläggningen av vissa kraftledningar och överföringsrör för transport av gas, olja och kemikalier orsakar miljön. EU-kommissionen har inlett ett överträdelseförfarande mot Finland, eftersom flera bestämmelser i det relevanta MKB-direktivet inte har genomförts på behörigt sätt. Bristerna gäller bland annat förfarandet för miljökonsekvensbedömning och överklagande. Propositionen är således inte bara motiverad utan nödvändig.

Ekonomiutskottet försvagar i sitt betänkande propositionen både i fråga om tillgodoseendet av samernas urfolksrättigheter och i fråga om begränsning av verksamhet som är skadlig för miljön.

När det i 4 § i propositionen föreskrivs att ett projekt som genomförs inom eller vars verkningar utsträcker sig till samernas hembygdsområde eller skoltområdet får inte i mer än ringa utsträckning försämra samernas rätt att bevara och utveckla sin egen kultur och utöva sina traditionella näringar eller försämra skolternas levnadsförhållanden eller möjligheter att bedriva i skoltlagen (253/1995) avsedda naturnärningar på skoltområdet, höjs tröskeln enligt utskottsmajoritetens åsikt så att projektet inte väsentligt får försämra de nämnda rättigheterna. En sådan försämring av samernas rättigheter är inte motiverad och Vänsterförbundet kan inte understödja den.

På samma sätt försvagar utskottsmajoritetens ståndpunkt nivån på det miljöskydd som föreskrivs i propositionen. I propositionen sägs att i beslutet om inlösningstillstånd ska det meddelas sådana tillståndsvillkor om ledningens eller rörets sträckning, sättet att genomföra projektet och tidpunkten för projektet, och kontrollen av verkningarna av projektet som behövs för att begränsa projektets skadeverkningar. I ekonomiutskottets betänkande har tröskeln för att meddela tillståndsvillkor höjts så att det är möjligt att meddela nödvändiga föreskrifter för att begränsa betydande skadliga konsekvenser. Detta försvårar tillståndsmyndighetens arbete och begränsar möjligheterna att meddela tillståndsvillkor genom vilka projektens skadliga miljökonsekvenser begränsas.

Dessa försämringar är ogrundade och skadliga och måste återtäs.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 2 enligt betänkandet och

att riksdagen godkänner lagförslag 1 enligt betänkandet men 4 § med följande ändringar (Reservationens ändringsförslag):

att riksdagen förkastar utskottets förslag till uttalande.

**Betänkande EkUB 4/2023 rd
Reservation 1**

Reservationens ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om inlösningstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön

(Som i EkUB)

4 §

Anläggning av kraftledningar och överföringsrör

Kraftledningar och överföringsrör ska anläggas på ett tekniskt och ekonomiskt genomförbart sätt så att olägenheterna för miljön och användningen av områdena blir så små som möjligt. Anläggningen får inte orsaka någon större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt. Ett projekt som genomförs inom eller vars verkningar utsträcker sig till samernas hembygdsområde eller skoltområdet får inte **väsentligt mer än ringa utsträckning** försämra samernas rätt att bevara och utveckla sin egen kultur och utöva sina traditionella näringar eller försämra skolternas levnadsförhållanden eller möjligheter att bedriva i skoltlagen (253/1995) avsedda naturnäringar på skoltområdet.

När kraftledningar och överföringsrör anläggs ska detaljplanen beaktas. På ett område för vilket en landskapsplan eller generalplan med rättsverkningar gäller får anläggningen av en kraftledning eller ett överföringsrör inte försvåra att området används för det ändamål för vilket det har anvisats i en gällande planen.

I beslutet om inlösningstillstånd ska det meddelas sådana **nödvändiga** tillståndsvillkor om ledningens eller rörets sträckning, sättet att genomföra projektet och tidpunkten för projektet, och kontrollen av verkningarna av projektet som **är nödvändiga behövs** för att begränsa projektets skadeverkningar.

(Som i EkUB)

Helsingfors 15.11.2023

Mai Kivelä vänst
Matias Mäkynen sd
Juha Viitala sd
Helena Marttila sd
Lotta Hamari sd

Betänkande EkUB 4/2023 rd Reservation 2

Reservation 2

Motivering

Syftet med de ändringar som regeringen föreslår är att miljöaspekterna ska beaktas bättre när beslut fattas om placeringen av sådana kraftledningar och överföringsrör som genomgått ett MKB-förfarande. Genom ändringarna kompletteras det nationella genomförandet av MKB-direktivet.

Centern understöder i övrigt regeringens ändringar, men föreslår ändringar i 4 § i lagförslag 1 (lag om ändring av lagen om inlösningsstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljö) som gäller anläggning av kraftledningar och överföringsrör.

Efter remissbehandlingen ändrade regeringen sin proposition på ett sätt som försvagar kommunernas självstyrelse. Centern anser att metoderna för omställning till ren energi bör vara rättvisa och respektera kommunernas självstyrelse och de grundläggande principerna för markanvändningen. Den ursprungliga paragrafformuleringen som var på remiss stöder bättre kommunernas självstyrelse. Centralen föreslår därför att den ska användas och föreslår därför att 4 § 2 mom. ändras till följande:

"En kraftledning eller ett gasöverföringsrör får inte byggas i strid med detaljplanen. Byggandet får inte försvåra användningen av området för det ändamål som har reserverats för det i landskapsplanen eller i en generalplan med rättsverkningar."

Centern påpekar att man vid byggandet av kraftverkens kraftledningar systematiskt och bättre bör beakta också andra linjer som planerats eller redan finns på området för att de ska kunna placeras och byggas så att markytan under linjerna är så liten som möjligt. På så sätt kan man minska de negativa konsekvenserna av byggandet av linjerna för såväl markägaren som miljön. I tillståndsvillkoren ska förutsättningarna för sambyggnad av olika projekt eller reserveringar av kapacitet för eventuella senare anslutningsbehov beaktas bättre. Regeringen bör beakta detta när den bereder en mer omfattande reform av inlösningslagen på ett sätt som stärker egendomsskyddet och inlösningsersättningarna.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 1 enligt betänkandet men 4 § med följande ändringar,

Betänkande EkUB 4/2023 rd
Reservation 2

Reservationens ändringsförslag

4 §

Anläggning av kraftledningar och överföringsrör

(1 mom. som i EkUB)

I reservationen föreslås det att 2 mom. ändras till följande:

En kraftledning eller ett gasöverföringsrör får inte byggas i strid med detaljplanen. Byggandet får inte försvåra användningen av området för det ändamål som har reserverats för det i landskapsplanen eller i en generalplan med rättsverkningar.

(3 mom. som i EkUB)

Helsingfors 15.11.2023

Katri Kulmuni cent

Timo Mehtälä cent